

Historiske jentestreker

De siste årene har det til glede for mange vært en boom av kvinnelige tegneserieskapere i Norge. Dette er noe helt nytt og et markant brudd med en lang mannsdominert tradisjon.

Kvinnemuseets utstilling *Jentestreker* presenterer åtte nordiske samtidige kvinnelige tegneseriekunstnere og et utvalg av deres arbeider. Tegnerne er Kati Kovács, Joanna Rubin Dranger, Lise Myhre, Anna Fiske, InkaLill, Ellen Bergheim, Inga Sætre og Lene Ask. Disse åtte arbeider på ulike måter og har forskjellige og svært interessante historier å fortelle.

Tegnet samtid

Tegneserier er en avansert uttrykksform. I tillegg til selve historien og den kunstneriske opplevelsen, kan man lese flere lag med informasjon om alt fra interiør, klesstil, hårfrisyrer og kroppsspråk til ordvalg og sjargong. Sjangeren er en enestående formidler av kulturhistorie og tidsånd. De fleste tegneserier er skapt for et voksent publikum.

(Bilde: Girl Power)

Joanna Rubin Dranger: Fra *Frøken Makeløs og karrieren*, Aschehoug, 2004

En maskulin historie

Tegneseriene kom for fullt fra begynnelsen av 1900-tallet. Vanligvis blir Richard F. Outcaults *Yellow Kid* fra 1896 fra avisen *New York World* sagt å være den første "virkelige" tegneserien. Sveitsiske Rodolphe Töpffer blir også regnet som en grunnlegger med sine billedhistorier fra rundt 1830. Men tegneseriene har røtter langt bakover i kunsthistorien både innenfor en humoristisk og en narrativ kunsttradisjon.

Tegneseriesjangeren har fulgt samfunnets generelle kultur- og kjønnsrollemønstre, og det var lenge få kvinnelige serieskapere. I boken *A Century of Women Cartoonists* fra 1993 viser forfatter og tegneserieskaper Trina Robbins til to perioder hvor kvinnene har vært mer fremtredende i bransjen. Første gang var under andre verdenskrig og deretter innenfor motkulturbevegelsens serier på 1970-tallet. Disse undergrunnsseriene ga generelt en stor frihet, og kvinner kunne lage serier om det de ville. Sjangeren ble viktig for den senere utviklingen av kvinnelig seriekunst.

Kvinneandelen blant tegneserieskapere har ellers variert fra land til land. Japan, verdens største tegneserielesende nasjon, har lenge hatt en sterk seriekultur for jenter. I Frankrike og Belgia er kvinnene i kraftig mindretall. I vårt eget land har det tradisjonelt vært få kvinnelige serieskapere, mens det i Sverige og Finland har vært flere profilerte kvinner innenfor bransjen. Den finske tegneren Tove Janssons billedbøker og tegneserier, bl.a. om Mummitrollet, ble fra 1950-tallet en viktig inspirasjon langt utenfor Norden.

Norske streker

Knoll og Tott var i 1909 den første moderne tegneserien som ble trykket i Norge. I 1912 kom den første lange helnorske tegneserien *Kari, Per og Søren paa bytur*, tegnet av Gunnar Tandberg og faktisk skrevet av en kvinne, Nanna With. Årene 1935–55 er blitt kalt den norske tegneseriens gullalder. Mange av de tradisjonelle norske seriene som *Smørbukk*,

Vangsgutane, Stomperud og *Jens von Bustenskjold* er fra denne perioden, alle skapt av menn – og med gutter eller menn som hovedfigurer.

Solveig Muren Sanden er vår første kjente kvinnelige utøver. Hun tok på 1950- og 60-tallet over som tegner av *Tuss og Troll* og *Smørbukk* etter Jens R. Nilssen. I 1965 kom Vivian Zahl Olsens serie *Småtte* i *Kvinner og Klær*. Utover 1970-tallet skapte Kari Bøge tegneserien *Sotus* for *Bindestreken* og Mette Newth laget både serier alene og sammen med ektemannen Philip Newth.

Vi må vente helt til 90-tallet før det på alvor begynner å komme norske kvinnelige tegneserietegnere. Men da skjer det til gjengjeld mye på kort tid, en stor del av dette er takket være en viktig satsning på norske tegneseriepublikasjoner. I 1992 begynte InkaLill å gi ut sine fantasy-fortellinger. Karine Haaland kom deretter med sine satiriske striper og Mette Hellesnes med sin *Kebbelife*. Også Anna Fiske og Lise Myhre begynte snart å publisere, og *Nemi* ble født i 1997.

Fra tusenårsskiftet har enda flere jenter kommet til. Vi har de siste årene fått navn som Ronja og Siri Pettersen, Ellen Bergheim, Tonje Høydahl Sørli, Anette Saugestad, Therese G. Eide, Lene Ask og duoen Grethe Nestor og Norunn Blichfeld Schjerven. Det snakkes i dag om en kvinnetrend innenfor tegneseriemiljøet.

Takket være alle disse damene har vi fått serier som også kvinnelige lesere kan identifisere seg med. Deres hovedpersoner formidler kvinners livshistorier, tanker og følelser.

Kilder:

Barthes, Roland: "Billedets retorikk", 1964, i Fausing, Bent/Larsen, Peter; red.: *Visuell kommunikasjon 1*, 1980
Gombrich, Ernst H.: *Art & Illusion. A study in the psychology of pictorial representation*, 1977
Harper, Morten: *Tegneserien i og utenfor rutene 1, 2 og 3*, 1996, 1997, 1998
Holm, Mona: *Tegneserier og samfunnsengasjement*, unpubl. hovedfagsoppgave fra UiO, 1994
Petersheim, Berit: "Tegneserier – en nøkkel til leselyst", <http://skolenettet.no>, 31.08.2005
Skretteberg, Øyvind: "Tegneserier", foredrag om tegneserier, www.vf.fylkesbibl.no, 28.04.2005